

แนวทางการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับ พระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

Guidelines for using online social networks for communication and propagating
Buddhism for monks-novices in Chachoengsao Province

ภูริทัต ศรีอร่าม

Phurithat Sri-aram

เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์

Chetniphath Phithiyanuwat

พรภิรมย์ ยอดบุญ

Pornpirom Yodboon

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhasothorn Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: p.pirom1986@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ ศึกษาความคิดเห็นต่อการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ และหาแนวทางการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 357 รูป ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระภิกษุ และนักวิชาการศาสนา จำนวน 7 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือ มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ตลอดทั้งวัน ระยะเวลาที่ใช้งานประมาณ 30 นาที - 1 ชั่วโมง ช่วงเวลาที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์บ่อยที่สุดคือ 16.01 - 24.00 น. Account ที่ใช้งานบ่อยที่สุด คือ Facebook, Line, YouTube และ Google จุดประสงค์หลักเพื่อการสื่อสาร และเพื่อการศึกษา/วิชาการเป็นหลัก เหตุผลที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อแสดงออกร่วมกับผู้อื่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. ความคิดเห็นต่อการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการสื่อสาร ด้านการศึกษา/วิชาการ และด้านการเผยแผ่ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านนันทนาการ อยู่ในระดับปานกลาง

3. การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระภิกษุ-สามเณรควรมีองค์ความรู้ในทางพระพุทธศาสนา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ มีการใช้ภาษาที่สละสลวยผ่านการพิจารณา และกลั่นกรองมาดีแล้ว มีวัตถุประสงค์ และกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการจะสื่อสารให้ชัดเจน ซึ่งจะสามารถทำให้การสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: เครือข่ายสังคมออนไลน์, เผยแผ่พระพุทธศาสนา, พระภิกษุ-สามเณร

Abstract

This article is part of the research with the objectives to study the behavior of using online social networks province and to find the guidelines for using online social networks for communication and propagating Buddhism for monks-novices in Chachoengsao province. The research population was the monks-novices in Chachoengsao province with a number of 357. The key informants were monks and Buddhist scholars with a number of 7. The research tools were questionnaire and in-depth interview question. The research results were: 1. The behavior in using online social networks for communication and propagating Buddhism for monks-novices in Chachoengsao province mostly was mobile phone. There was all day long usage of online social networks. The duration in using was approximately 30 minutes to.

1 hour. The most frequent time in using online social networks was 16:01 – 24:00 hours. The most often used Accounts were Facebook, Line, YouTube and Google. The main purpose in using was for communication and education/academic. The reasons in using online social networks were expressing and exchanging opinions.

2. The opinion toward using online social networks for communication and propagating Buddhism for monks-novices in Chachoengsao province was in high level in overall picture. When considering in each dimension, it was found that dimensions of communication, education/academic, and propagation was in a high level. For recreation dimension was in a middle level.

3. For the usage of online social networks for communication and propagating Buddhism, monks-novices should have knowledge in Buddhism, understating in using online social networks, know how to use the considerate well-arranged language with the scrutinized objective and clear target group for communication. These factors would make communication and propagation of Buddhism to be more efficient and effective.

Keywords: Online Social Network, Propagation of Buddhism, Monks-Novices

บทนำ

ปัจจุบันการสื่อสารของมนุษย์ได้รับการพัฒนาให้สื่อสารถึงกันอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น สื่อชนิดหนึ่งที่ใช้สามารถมีส่วนร่วม สร้าง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้ คือ social media คำนี้คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ราชบัณฑิตยสถานบัญญัติศัพท์ว่า สื่อสังคม หรือที่คนทั่วไปเรียกว่า สื่อออนไลน์ หรือ สื่อสังคมออนไลน์ ในทางเทคนิค สื่อสังคมจะหมายถึง โปรแกรมกลุ่มหนึ่งทำงานโดยใช้พื้นฐานและเทคโนโลยีของเว็บตั้งแต่รุ่น 2.0 เช่น บีโอบี มาสเปซ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ วิกีพีเดีย ไฮไฟฟ์ และบล็อกต่าง ๆ ในทางธุรกิจเรียกสื่อสังคมว่า สื่อที่ผู้บริโภคสร้างขึ้น (consumer-generated media หรือ CGM) สำหรับกลุ่มบุคคลผู้ติดต่อสื่อสารกันโดยผ่านสื่อสังคม ซึ่งนอกจากจะส่งข่าวสารข้อมูลแลกเปลี่ยนกันแล้ว ยังอาจทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกันด้วย กลุ่มบุคคลที่ติดต่อสื่อสารกันโดยผ่านสื่อสังคมดังกล่าว คือ social network ซึ่งคณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ บัญญัติศัพท์ social network ว่า เครือข่ายสังคม ในเครือข่ายสังคมกลุ่ม “เพื่อน” หรือ “ผู้ติดต่อกัน” จะต้องแนะนำตนเองอย่างสั้น ๆ โดยทั่วไปซอฟต์แวร์ที่ให้บริการเครือข่ายสังคมจะเปิดโอกาสให้กลุ่มเพื่อน ๆ วิพากษ์วิจารณ์กันเองได้ ส่งข้อความส่วนตัว และเข้าไปอ่านข้อความของเพื่อน ๆ ในกลุ่มได้ ซอฟต์แวร์บางประเภทจะสามารถให้เพื่อน ๆ เพิ่มเสียงและภาพเคลื่อนไหวลงในประวัติของตนได้ด้วย นอกจากนี้ เพื่อนบางคนก็อาจจะสร้างโปรแกรมย่อย ๆ ขึ้นมาให้ใช้ร่วมกันได้ เช่น เล่นเกม ถ้ามมีปัญหา หรือปรับแต่งรูปภาพ ทำให้บางคนมีผู้สมัครเข้ามาเป็นเพื่อนด้วยมากมาย (ราชบัณฑิตยสภา : ออนไลน์)

การใช้อินเทอร์เน็ตที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตคนรุ่นใหม่ ได้แก่ เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network Sites) เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) Line (ไลน์) มาปรับใช้หลายวงการทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เนื่องจากลักษณะการสื่อสารที่มีความสะดวกรวดเร็ว ทำให้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นยอดนิยมของคนรุ่นใหม่ในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนในช่วงวัยรุ่น ใช้การสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงวัยอื่น ซึ่งสื่อใหม่อันทันสมัยในโลกดิจิทัลไม่ได้มีบทบาทเพียงแค่อำนวยความสะดวกให้กับจังหวะการใช้ชีวิตและเพิ่มอัตราความเร็วในการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบพฤติกรรมและแบบแผนในการดำรงชีวิต รวมทั้งยังเปลี่ยนมุมมอง วิถีคิด วิธีการมองโลก รวมทั้งค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ใช้อีกด้วย เด็กและเยาวชนที่เติบโตมาพร้อมเทคโนโลยีในโลกดิจิทัลสมัยใหม่ (Digital Generation) จำเป็นจะต้องทำความเข้าใจ และรู้เท่าทันถึงความต้องการของตนเอง ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านให้ต้องทันแต่ความเสถียรก่อน ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมความต้องการอิสระความเป็นตัวของตัวเองสูง โดยเฉพาะความต้องการที่แตกต่าง ปราศจากความต่อเนื่องและการเชื่อมโยงเหตุผล ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้มีอิทธิพลและส่งผลต่อการออกแบบเนื้อหาและรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ดิจิทัลยุคหลังสมัยใหม่ (Buaclee, C, 2014 : 2478-258)

ปัจจุบันวงการพระพุทธศาสนาได้พยายามใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ธรรม โดยปรับเปลี่ยนให้คำสอนทางศาสนาต่อการศึกษาค้นคว้าเพื่อความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมและวิถีปฏิบัติของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้อินเทอร์เน็ตของพระสงฆ์ผ่านสื่อออนไลน์ 2 รูปแบบ คือ เว็บไซต์และเฟซบุ๊ก ซึ่งเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมสูงสุดในปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอความรู้ที่แตกต่างกัน กล่าวคือใช้เว็บไซต์เผยแพร่องค์ความรู้ในรูปแบบข้อความที่เป็นตัวอักษร รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว หรือแม้แต่สื่อสิ่งพิมพ์ที่มีขนาดใหญ่ ในขณะที่เฟซบุ๊กมีบทบาทในด้านการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ที่มีลักษณะกระชับ เข้าใจง่าย แต่มีข้อได้เปรียบจากการเป็นช่องทางที่แพร่กระจายและส่งต่อข้อมูลได้ในวงกว้าง ดังนั้นเฟซบุ๊กจึง

เป็นเสมือนช่องทางประชาสัมพันธ์ควบคู่ไปกับการเผยแพร่ความรู้สั้นๆ หรือข้อคิดในประเด็นเฉพาะที่ผู้เผยแพร่ต้องการนำเสนอ (พินิจ ลาภธนานนท์, แทนพันธุ์ เสนะพันธุ์ บัวใหม่, 2557 : คำนำ)

การเกิดขึ้นของเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้เข้ามากำหนดและปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้ใช้ในปัจจุบัน สื่อทางเลือกต่าง ๆ ในเครือข่ายสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้น การใช้สื่อเหล่านี้ควรมีความระมัดระวัง และมีวิจารณญาณในการใช้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยของพระภิกษุจึงจำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้การใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้ชัดเจนเพื่อประโยชน์สูงสุด การพัฒนาทักษะของตนเองให้เกิดความชำนาญในการใช้และการรู้เท่าทันสื่อ จึงเป็นส่วนสำคัญที่พระภิกษุสงฆ์ต้องคอยค้นคว้าหาข้อมูลอยู่เสมอๆ ในด้านการสื่อสาร หากพระภิกษุสงฆ์ไม่ระมัดระวังตัวในการกรอกข้อมูลอาจจะเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวมากเกินไป และอาจถูกผู้ไม่หวังดีนำมาใช้ในทางเสียหาย แอบอ้างตัวตนและละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้ ในด้านการศึกษาเว็บไซต์ที่เปิดให้บริการอาจมีจำนวนน้อยและไม่ค่อยได้รับความสนใจเนื้อหา ข้อมูลมีความเข้าใจยาก ไม่ค่อยมีความหลากหลายในด้านความบันเทิง การเลือกใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่มีให้บริการมากมาย รวมถึงการเล่นเกมนออนไลน์ผ่านเครื่องมือสื่อสารประเภทต่าง ๆ (เอกนรินทร์ นิยมทรัพย์, 2558 : 3)

เห็นได้ว่า การใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ของพระภิกษุ-สามเณรยังมีข้อจำกัดอีกมากมาย นอกจากกฎหมายแล้ว พระภิกษุสงฆ์ยังมีศีลเป็นข้อห้ามในการประพฤติปฏิบัติตน การเลือกใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมไม่ขัดกับพระธรรมวินัยจึงเป็นสิ่งสำคัญที่พึงตระหนักให้มาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา แนวทางการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับพระภิกษุ-สามเณรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อหาแนวทางการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative) มุ่งศึกษาแนวทางการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยศึกษาจากพฤติกรรม และความคิดเห็นต่อการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 4,858 รูป

- 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยเทียบจากตารางสำเร็จรูป Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 357 รูป ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ตามตารางกำหนดกลุ่ม

ตัวอย่างที่มีระดับความเชื่อมั่น 95% ของเครจซี่และมอร์แกน (R.V.Krejcie & D.W.Morgan) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2548 : 51)

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระภิกษุ และนักวิชาการในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 7 รูป/คน โดยการสัมภาษณ์ พระภิกษุ จำนวน 6 รูป และสัมภาษณ์นักวิชาการ จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด จำนวน 7 รูป/คน โดยผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกประชากรด้วยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คัดเลือกเฉพาะพระภิกษุ และนักวิชาการในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อสัมภาษณ์หาแนวทางการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1) แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารของคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อแจ้งความประสงค์และขอความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้ผู้ตอบแบบสอบถามแล้วขอรับคืน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 346 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.92 เมื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามแล้ว ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

2) การสัมภาษณ์ (Interview) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1) ผู้วิจัยได้กำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informants)

2.2) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการจดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการบันทึกเสียง

2.3) ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แล้วนำมาวิเคราะห์ พร้อมทั้งแยกแยะประเด็นอีกทั้งตัดคำพูดบางคำที่ไม่เหมาะสม และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ต่อไปโดยจดบันทึกข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งทำการบันทึกเทป บันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลจากแบบสอบถามในตอนต้นที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 พฤติกรรมการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา และตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ดำเนินการดังนี้

ตอนที่ 1 และตอนที่ 2 เป็นคำถามแบบเลือกตอบ วิเคราะห์โดยค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย (Average) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งระดับ พฤติกรรม และระดับความคิดเห็นต่อการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีทั้งหมด 5 ระดับ ได้แก่ ระดับน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ผู้วิจัยได้ให้น้ำหนักคะแนนพฤติกรรมและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุ-สามเณร ซึ่งในการแปลผลค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุ-สามเณร มีเกณฑ์การแปลผลดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2541 : 75)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลจากแบบสอบถามในตอนต้นที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended) วิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content Analysis)

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

2.1) ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยนำคำสัมภาษณ์จากผู้ถูกสัมภาษณ์มา เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของแต่ละบุคคล และจัดลำดับความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูล

2.2) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่จัดลำดับความสำคัญแล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทาง เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะทราบถึงลักษณะที่ คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของข้อมูล

2.3) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล ร่วมกันอย่างเป็นระบบและนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน แสดงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์และเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ดังนั้น ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตอบประเด็นสัมภาษณ์ (Interview Research) และข้อมูล จากเอกสารต่าง ๆ (Document Research) จะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผลออกมาในลักษณะของการ พรรณนาซึ่งนำไปสู่คำตอบในการศึกษาและสรุปตามหลักวิชาการประกอบการเขียนรายงานเพื่อชี้ให้เห็นถึง แนวทางการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทราต่อไป

สรุปผลการวิจัย

พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารของพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัด ฉะเชิงเทรา พบว่า

พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสาร จำแนกตามประเภทของเครื่องมือการ สื่อสาร ส่วนใหญ่เป็นโทรศัพท์มือถือ (ร้อยละ 95.1) เป็นคอมพิวเตอร์ PC (ร้อยละ 39.9) เป็น Notebook (ร้อยละ 31.5) และเป็น Ipad/Tablet (ร้อยละ 7.8) ตามลำดับ

จำแนกตามจำนวนการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้เครือข่าย สังคมออนไลน์ตลอดทั้งวัน (ร้อยละ 29.8) 6 - 8 ครั้ง/วัน (ร้อยละ 28.0) 3 - 5 ครั้ง/วัน (ร้อยละ 23.1) และ 1 - 2 ครั้ง/วัน (ร้อยละ 19.1) ตามลำดับ

จำแนกตามระยะเวลาเฉลี่ยที่ทานใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อครั้ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ 30 นาที - 1 ชั่วโมง (ร้อยละ 37.0) น้อยกว่า 30 นาที (ร้อยละ 26.9) 1 ชั่วโมงขึ้นไป (ร้อยละ 20.5) และตลอดทั้งวัน (ร้อยละ 15.6) ตามลำดับ

จำแนกตามช่วงเวลาใดที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์บ่อยที่สุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ช่วงเวลา 16.01 - 24.00 น. (ร้อยละ 47.1) เวลา 12.01 - 16.00 น. (ร้อยละ 29.5) เวลา 06.00 - 12.00 น. (ร้อยละ 18.8) และเวลา 24.01 - 06.00 น. (ร้อยละ 4.6) ตามลำดับ

จำแนกตามจำนวน Account ของเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มี Account ของ Facebook (ร้อยละ 47.1) Line (ร้อยละ 80.3) YouTube (ร้อยละ 41.0) Google (ร้อยละ 36.7) Instagram (ร้อยละ 16.8) Twitter (ร้อยละ 9.5) Website (ร้อยละ 8.7) Hi5 (ร้อยละ 3.5) Wikipedia (ร้อยละ 2.9) Skype (ร้อยละ 2.6) Camfrog (ร้อยละ 2.6) Window Live Space (ร้อยละ 2.6) Blog (ร้อยละ 2.0) อื่น ๆ (ร้อยละ 1.7) Multiply (ร้อยละ 1.2) และ Tumbler (ร้อยละ .9) ตามลำดับ

จำแนกตามการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์บ่อยที่สุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มี Account ของ Facebook (ร้อยละ 80.3) Line (ร้อยละ 74.3) YouTube (ร้อยละ 42.8) Google (ร้อยละ

ละ 30.6) Instagram (ร้อยละ 9.8) Twitter (ร้อยละ 2.6) Website (ร้อยละ 2.3) Wikipedia (ร้อยละ 1.7) Hi5 (ร้อยละ 1.4) Window Live Space (ร้อยละ 1.2) อื่น ๆ (ร้อยละ .9) Skype (ร้อยละ .6) Blog (ร้อยละ .6) Camfrog (ร้อยละ .3) และ Multiply (ร้อยละ .3) ตามลำดับ

จำแนกตามจุดประสงค์หลักในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อการสื่อสาร (ร้อยละ 41.9) เพื่อการศึกษา/วิชาการ (ร้อยละ 32.7) เพื่อการนัดพบ (ร้อยละ 12.7) และเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา (ร้อยละ 12.7) ตามลำดับ

จำแนกตามเหตุผลที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อแสดงออกร่วมกับผู้อื่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสนทนากับเพื่อน (ร้อยละ 54.0) เพื่อต้องการเผยแพร่หลักธรรมคำสอน (ร้อยละ 47.4) เพื่อต้องการใช้เวลาว่างเพื่อผ่อนคลาย และความบันเทิง (ร้อยละ 44.2) เพื่อตอบสนองความสนใจหรือความต้องการส่วนตัว (ร้อยละ 43.6) และเพื่อเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่นว่าเป็นคนทันสมัย (ร้อยละ 22.8) ตามลำดับ

ความคิดเห็นต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแพร่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า

ความคิดเห็นต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแพร่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ อันดับหนึ่ง ด้านการศึกษา/วิชาการ ($\bar{X}=3.63$) อันดับสอง ด้านการสื่อสาร ($\bar{X}=3.61$) อันดับสาม ด้านการเผยแพร่ ($\bar{X}=3.51$) และด้านนัดพบ ($\bar{X}=3.36$) ตามลำดับ

ด้านการสื่อสาร พบว่า ความคิดเห็นต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแพร่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.61$) ส่วนใหญ่สามารถใช้โปรแกรมสนทนาออนไลน์ เช่น Chat Room, Facebook, Line, Twitter ฯลฯ ได้ ($\bar{X}=3.76$) สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้เป็นอย่างดี ($\bar{X}=3.71$) และใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพราะมีความคล่องตัว/ความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X}=3.70$)

ด้านการศึกษา/วิชาการ พบว่า ความคิดเห็นต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแพร่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$) ส่วนใหญ่สามารถศึกษาหาข้อมูลทางการศึกษา/ทางวิชาการ โดยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้ ($\bar{X}=3.81$) สามารถติดตามข้อมูลข่าวสาร/เหตุการณ์ปัจจุบันในบ้านเมือง และมักศึกษาหลักธรรม และหลักการปฏิบัติผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X}=3.73$) และสามารถฝึกทักษะความรู้ความสามารถ และการพัฒนาตนเอง ในด้านต่างๆ ผ่านการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ($\bar{X}=3.65$)

ด้านการเผยแพร่ พบว่า ความคิดเห็นต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแพร่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.51$) และสามารถใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาได้ ($\bar{X}=3.64$) มักใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร/กิจกรรมต่างๆ ของวัด ($\bar{X}=3.58$) และสามารถนำหลักธรรม/สัจธรรมะไปอรรถาธิบายในเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาได้ ($\bar{X}=3.49$)

ด้านนัดพบ พบว่า ความคิดเห็นต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแพร่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.36$) ส่วนใหญ่เชื่อว่าสังคมออนไลน์เป็นสังคมที่เสรีเปิดกว้างในการแสดงความคิดเห็น ($\bar{X}=3.69$) มีความยินดีที่จะ

แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น (Comment) กลุ่มกิจกรรม หรือโพสต์ของเพื่อนในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ($\bar{X} = 3.47$) และการศึกษาหาข้อมูลที่น่าสนใจ เช่น การเดินทาง, ที่พัก ($\bar{X} = 3.43$)

แนวทางการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า

แนวทางการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์นั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ขึ้นอยู่กับผู้ใช้งานเป็นสำคัญว่าจะนำไปใช้ในลักษณะใด สำหรับพระภิกษุ-สามเณรควรศึกษาและระมัดระวังเกี่ยวกับการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยคำนึงถึงหลักพระธรรมวินัย และยึดหลักประโยชน์และความสุขของสังคมเป็นที่ตั้ง การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระภิกษุ-สามเณรควรมีองค์ความรู้ในทางพระพุทธศาสนา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ มีการใช้ภาษาที่สละสลวยผ่านการพิจารณา และกลั่นกรองมาดีแล้ว มีวัตถุประสงค์ และกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการจะสื่อสารให้ชัดเจน ซึ่งจะสามารถทำให้การสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารของพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า

ส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือ และคอมพิวเตอร์ PC มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ตลอดทั้งวัน และ 6 - 8 ครั้ง/วัน ระยะเวลาที่ใช้งานประมาณ 30 นาที - 1 ชั่วโมง และน้อยกว่า 30 นาที ช่วงเวลาที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์บ่อยที่สุด คือ 16.01 - 24.00 น. และเวลา 12.01 - 16.00 น. Account ที่ใช้งานบ่อยที่สุด คือ Facebook, Line, YouTube และ Google จุดประสงค์หลักในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ คือ เพื่อการสื่อสาร และเพื่อการศึกษา/วิชาการเป็นหลัก เหตุผลที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ คือ เพื่อแสดงออกร่วมกับผู้อื่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสนทนากับเพื่อน และเพื่อต้องการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สินี กิตติชนมวรกุล (2558 : 288) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในจังหวัดสงขลา ผลจากการวิจัยพบส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่าง เปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ผ่านสมาร์ตโฟน เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นิยมใช้ คือ Facebook ช่วงเวลาที่เข้าใช้งานมากที่สุดคือ ช่วงเวลา 19.00 น. - 24.00 มีการเปิดใช้งานเฉลี่ย 4 - 5 ครั้งต่อวัน เฉลี่ยครั้งละ 1 ชั่วโมง โดยกลุ่มตัวอย่างมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นข้อมูล เพื่อกิจกรรมทางสังคม เพื่องานอดิเรก และเพื่ออัปเดตสถานะ

ความคิดเห็นต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า

โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์มีความรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน เป็นแหล่งรวมความรู้ขนาดใหญ่ ที่มนุษย์ทุกคนสามารถเข้าไปสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ได้ตามประเด็นที่ตนเองสนใจ และสามารถแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสนทนาโต้ตอบกัน หรือการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้บุคคลอื่นรับรู้ได้อย่างรวดเร็ว จึงทำให้พระภิกษุ-สามเณรมีความคิดเห็นต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑารัตน์ ศราวุฒะวงศ์ และคณะ (2560 : 24) ผลการวิจัยพบว่าทัศนคติต่อการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ในภาพรวม นิสิตระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในเชิงบวก โดยเห็นด้วยต่อการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ($\bar{X} =$

3.52) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าทัศนคติในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ สื่อสังคมออนไลน์ทำให้ฉันติดต่อกับคนอื่นได้อย่างรวดเร็ว ($\bar{X}=4.51$) ทัศนคติในระดับเห็นด้วยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือฉันรู้สึกสะดวกสบายในการใช้ สื่อสังคมออนไลน์ ($\bar{X}=4.42$) สื่อสังคมออนไลน์ใช้งานง่าย ($\bar{X}=4.36$) ในแต่ละวันฉันต้องเช็คสื่อสังคมออนไลน์อย่างน้อย 1 ครั้ง ($\bar{X}=4.26$) สื่อสังคมออนไลน์ช่วยให้ฉันเกาะติดและไม่พลาดเรื่องสำคัญในชีวิต ($\bar{X}=4.10$) ฉันคิดว่าสื่อสังคม ออนไลน์คือช่องทางที่ดีในการเผยแพร่ข้อมูล/สารสนเทศ ($\bar{X}=4.08$) และฉันต้องใช้สื่อสังคมออนไลน์ทุกวัน ($\bar{X}=4.05$) ส่วนทัศนคติในระดับเฉย ๆ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ฉันตั้งใจจะโพสต์ข้อความบนสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ในรายวิชา ($\bar{X}=3.45$) สื่อสังคมออนไลน์คือสิ่งที่มีประโยชน์คุ้มค่ากับเวลาที่เสียไป ($\bar{X}=3.44$) สื่อสังคมออนไลน์เป็นสิ่งที่มีความหมาย ในชีวิตของฉัน ($\bar{X}=3.43$) ฉันภูมิใจที่บอกให้คนอื่นรู้ว่าฉันใช้สื่อสังคมออนไลน์ ($\bar{X}=3.41$) ทัศนคติในแง่ไม่เห็นด้วยต่อการ ใช้สื่อสังคมออนไลน์ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ฉันคิดว่าสื่อสังคมออนไลน์มีการใช้งานมากเกินไปจนทำให้ส่งผลกระทบต่อ การเรียนหรือความสัมพันธ์กับคนอื่น ($\bar{X}=2.22$) ฉันติดตั้งระบบความเป็นส่วนตัวในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อ ป้องกันไม่ให้ คนอื่นเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวของฉัน ($\bar{X}=1.96$) ความคิดเห็นต่อผลกระทบของการทำงานสื่อสังคม ออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ในภาพรวมนิสิตส่วนใหญ่เห็นว่าสื่อ สังคมออนไลน์มีผลกระทบต่อผู้ใช้งานในเชิงบวกและอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.02$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มี ผลกระทบในระดับมากทุกด้านโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านการติดต่อกับคนอื่น ($\bar{X}=4.26$) ด้านความ บันทึงและการดำเนินชีวิตประจำวัน ($\bar{X}=4.19$) ด้านการเรียน ($\bar{X}=4.17$) ด้านการแสดงออกถึงตัวตน ($\bar{X}=3.92$) ด้านสุขภาพ ($\bar{X}=3.84$) และด้านสังคม ($\bar{X}=3.77$)

แนวทางการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับ พระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า

การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับพระภิกษุ-สามเณร ควรพิจารณาไตร่ตรองให้ดีก่อนที่จะ โพสต์ หรือแชร์ข้อความต่าง ๆ ลงไป หากใช้งานด้วยความไม่ระมัดระวังก็อาจจะก่อให้เกิดผลเสียต่อตนเอง และ ผู้อื่นได้ด้วยเช่นกัน สำหรับการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนา นั้น พระภิกษุ-สามเณรควรมีองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา รู้จักการใช้สื่อ รู้จักการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์ และมีเทคนิควิธีในการสื่อสาร ซึ่งจะช่วยให้การสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาประสบความสำเร็จได้ ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธนิศ สิริวิฑูโร (2558 : 76) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบและกระบวนการ สื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการสื่อสารพุทธ ธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทยผ่านทางเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ เช่น การโพสต์ภาพ อัป โหลดวิดีโอ เป็นการปฏิบัติศาสนกิจ ทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ ได้แก่ การบรรยายธรรม การปาฐกถา ธรรม ในด้านการตอบปัญหาเป็นการตอบปัญหาทั้งในรูปแบบของข้อความ และเป็นรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย มี ความทันสมัยทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน โดยกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ ในสังคมไทย ประกอบไปด้วย หลักทฤษฎีการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง สื่อ ผู้รับสาร และที่สำคัญต้อง มีเจตนาของการส่งสารข้อมูลที่เป็นเรื่องจริง ไม่บิดเบือน ไม่แต่งแต้มใส่สี เรื่องที่เสนอนั้นต้องเหมาะสมกับ กาลเวลา แต่ในบางสถานการณ์ผู้ส่งสารอาจต้องพิจารณาด้วยปัญญาวางเรื่องอาจไม่เหมาะสมกับเวลา อาจ ไม่เป็นที่ชอบใจของคนบางกลุ่ม บางคน แต่เมื่อเสนอเรื่องนั้นไปแล้วต้องก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมหาชน ตลอดจนรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ประกอบไปด้วยรูปแบบ สื่อทัศน์ รูปแบบสไลด์ รูปแบบสไลด์ทัศน์ ควรมีองค์ประกอบของรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรม คือ เนื้อหาธรรมะ ถูกต้อง ถูกใจ และท้ายที่สุดต้องมีการประเมินตรวจสอบรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมด้วยการตรวจสอบจาก

ความมั่นคง และความคงอยู่ของเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ และทำการประเมินตรวจสอบการกดไลค์ (Like) และการแบ่งปันข้อมูล (Share) เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1.1 คณะสงฆ์ ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ให้แก่พระภิกษุ-สามเณรเพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 คณะสงฆ์ เจ้าคณะผู้ปกครอง ควรกำกับดูแล สอดส่องพฤติกรรมการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ของพระภิกษุ-สามเณรให้มีความเหมาะสม

1.3 พระภิกษุ-สามเณร ควรใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ด้วยความระมัดระวัง มีสามัญสำนึก รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น และอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

2.2 ควรศึกษาประสิทธิภาพการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

2.3 ควรศึกษาการพัฒนาศักยภาพการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

บรรณานุกรม

- จุฑารัตน์ ศราวรรณวงศ์ และคณะ. (2560) พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. **วารสารบรรณศาสตร์ มศว.** 10 (2). กรกฎาคม - ธันวาคม 2560.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2541) **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิต.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2548) **การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ด้วย spss**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: บ.วี.อินเตอร์พริ้นท์ จำกัด.
- พระมหาธนิศ สิริวิฑูโน. (2558). รูปแบบและกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของ พระสงฆ์ในสังคมไทย. **วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL.** 16 (2) เมษายน - ธันวาคม.
- พินิจ ลาภธนานนท์, แทนพันธุ์ เสนะพันธ์ บัวใหม่. (2557). **พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่เหมาะสมของ พระสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสภา. (30 เม.ย. 62) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.royin.go.th>. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2562.
- สินี กิตติชนมวรกุล. พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนในจังหวัดสงขลา. (2558). **การประชุมวิชาการระดับชาติด้านบริหารธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ ครั้งที่ 2.** 16 กรกฎาคม 2558. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- เอกนรินทร์ นิยมทรัพย์. (2558). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อทัศนคติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของพระภิกษุสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานคร. **สารนิพนธ์**. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Buaclee, C. (2014). **Digital Printing Design of Post Modern Culture**. Veridian E-Journal, Silpakorn University Humanities, Social Sciences and arts, 7(3),